

Мр МАРИЈАНА МАТОВИЋ
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК 81'255.4=163.41:929 Андрић Д.

ДРАГОСЛАВ АНДРИЋ (1923-2005)

*Моји мошиви за љревођење су различити.
Себични – заволим неку књигу, ња је љреводим да би је некако учинио и својом,
аљшриуистички – да би стјекао љраво да што и друђима дам,
скејшични – зашо што зазирем од шуђих љревода.*
Драгослав Андрић

Сажешак: Доајен српског преводаштва, књижевник, мајстор језичких бравура, неуморни промотер хумора и шаховски велемајстор Драгослав Андрић (1923-2005), током несвакидашње шестодеценијске посвећености превођењу и изучавању и популарисању алтернативних начина изражавања, оставио је српској култури у наслеђе око 140 књига поезије, прозе, филозофских текстова и позоришних комада, као и музичке комаде, радио драме и филмове, преведене са пет језика – енглеског, француског, руског, немачког и фламанског, што је реткост и у светским оквирима. Аутор је више прозних, поетских и хумористичних дела. Писао је и за децу, а љубитеље шаха уводио у тајне ове древне вештине бројним шаховским приручницима. Рођењем припада завичајној баштини Чачка, па му Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ у Чачку на овај начин одаје почаст.

Кључне речи: Драгослав Андрић, српска књижевност, српско преводаштво, антологије стране поезије, хумористична књижевност, жаргон, шах

Најпознатији и најплоднији књижевни преводац, ништа мање и књижевник, антологичар и хумориста, драматург, лексикограф, жаргонограф, публициста и шаховски велемајстор Драгослав Андрић (Чачак, 10. новембар 1923 – Београд, 27. мај 2005), јединствена је и атипична личност

у књижевном животу Србије. Ренесансни човек и полихистор, у правом смислу речи. Енциклопедијског образовања и вечно радозналост духа, целог живота је желео да постане „газда речи“. Посебним га је чинило и то што је своје безгранично знање ненаметљиво и несебично делио са својом средином. Маг речи, већ својим првим бравурозним преводима и необичним књижевним остварењима виноу се у саме врхове нашег преводаштва, оставивши будућим поколењима читалаца импозантан и тешко поновљив преводачки и литерарни опус.

Космополитским духом помицао је језичке границе, а превођење доживљавао као „љубав два језика“. Његове преводе називали су водоскоком речи. У паузама између безмало 140 преведених књига поезије и прозе са пет светских језика („више него што износи укупни рад половине чланова званичног Удружења књижевних преводаца Србије“ – Милан Влајчић), због чега је и добио најзначајније награде за ову врсту умећа, поред бележења жаргонских израза, стварао је и сопствена дела – поетска, прозна, хумористична, шаховска – за децу и одрасле, а бавио се и драматургијом...

„У срцу и души неживљени тинејџер“, како је сам себе описивао, велики мајстор језичке комбинаторике и пасионирани изучавалац и популаризатор некњижевног говора – језика улице, са ретком посвећеношћу и маштовитошћу поигравао се речима на којима се виде „отисци људских прстију“: „Страсно је волео тај разбарушени и необуздани језички варијетет од кога је зазирала већина његових колега, временом све више подсећајући на предмет свог интересовања“ (Слободан Костић). Његово првобитно занимање за жаргон, „језик који је засукао рукаве и прионуо на посао“ (Карл Сандберг), претворило се у страшно сакупљање жаргонских израза, у коме је било тешко разлучити границу између посла и начина живота.

О Андрићу је, поред осталог, записано: ако би се прихватио превода париског телефонског именика, вероватно би и од тога направио бестселер!

„Српски амбасадор културе, драгоцен виновник нашег новог смеха, антологичар чудесних спојева и неочекиваних рима, заслужан и за откривање нових могућности и слободе српског језика“ рођени је Чачанин. Завичајне нити није прекидао, па је током 2004. и 2005. године чачанској Библиотеци поклонио око 400 наслова из своје личне библиотеке, од којих многе и сам потписује. Случајно или не, Андрићево последње књижевно вече било је управо у родном граду, када је Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, у оквиру програма 42. „Дисовог пролећа“, Чачанима представила *Књижевни њоршреј Драгослава Андрића* и изложбу о његовом животу и стваралаштву.¹

1 Изузетно посећено књижевно вече организовано је 19. априла 2005. године у Великој сали хотела „Београд“. Поред надахнутог казивања Драгослава Андрића о тајнама преводаштва, Чачани су имали прилику да чују стихове у Андрићевом преводу из

Том приликом, Андрић је рекао: „*Дакле, моја је жеља да нешто што се мени свидело поделим са сродном душом, чије име не знам, ђрад у коме живи не знам, али, ево и овде сам срео колико сродних душа и јасно ми је за кога сам што радио*“.

Овај текст је кратко подсећање на „преводиоца жестоког темперамента који је деценијама неговао укус читавих читалачких нараштаја“, а себи већ давно обезбедио незаборав.

Биографија

Драгослав Андрић, син теолога Јелисија² и учитељице Зорке, рођен је 1923. године у Чачку, у улици Војводе Степе. Веома рано остаје без оца, па су га за родни град везивале болне успомене: „*Тешко ми је да видим родну*

класичне кинеске, јапанске и поезије америчких Црнаца, у интерпретацији његове супруге Радмиле Андрић. Избор из Андрићевог стваралаштва приказан је на пригодној изложби књига, фотографија и карикатура у свечаној сали хотела „Београд“, а затим и у Градској библиотеци.

Аутор изложбе и водитељ вечери, мр Маријана Матовић, виши библиотекар, тим поводом је објавила и текст „**Књижевни портрет Драгослава Андрића**“, у: *Чачанске новине* (Чачак). – Год. 2, бр. 49 (26.04.2005), стр. 25.

² „Јелисије С. Андрић (Ужице, 14.06.1894 – Смедеревска Паланка, 12.07.1925) потиче из занатлијске породице. После основне школе учио богословију у Београду. У I светском рату избегао је преко Албаније у Грчку. Матурирао 1919. у Енглеској. Од 1919. био је учитељ у селу Ливадици (пожаревачки округ), секретар Округног суда у Чачку и министар социјалне политике у Београду. Од 1912. је објављивао љубавне и родољубиве песме у листовима: *Мали журнал* (1912), *Пијемонти* (1912, 1913), *Ејџа* (1919, 1920); у избеглиштву: *Српске новине* (на Крфу, 1916-1918), *Забавник* (1917, 1918), *Напрег* (1917) и *Српство у Африци* (у Бизерти, 1918). Затим у *Прегледу*, полуслужбеном листу Епархије жичке (1920-1922) и у календару *Југославија* (Загреб, 1922)“ (*Leksikon pisaca Jugoslavije. I: A-Dž*, Novi Sad, 1972, str. 71).

Занимљиво је да је Англиканска црква у Првом светском рату ставила на располагање Српској православној цркви своју академију, колеџ у Кадздану, недалеко од Оксфорда, да би се ту довршило прекинуто школовање српских богослова, које је тадашњи велики рат одвео на Крф, потом у Бизерту, да би онда завршили на том колеџу. Међу њима су били отац Јустин Поповић, потоњи архјерејски намесник Београда Коста Луковић, па Јелисије Андрић...

„И Јелисије Андрић (1894–1925), отац књижевника Драгослава, оксфордски ђак теолошког образовања, неколико година после 1919. живео је у Чачку и радио као окружни секретар инвалидског одсека Дирекције инвалида, која је деловала у оквиру Министарства за социјалну политику. Пошто су 1923. укинута окружна представништва, Андрић је прешао у Београд, где је постао министар за социјалну политику. У Чачку је био и управитељ Дома за ратну сирочад. Од 1912. године објављивао је љубавне и родољубиве песме по разним листовима, а „Књига стихова“ штампана му је 1922. године код Стевана Матића, као прва и једина коју је објавио.

кућу, која је, морам да приметим, и данас у прилично добром стању“. Ипак, живо се сећа детињства: „Рођен сам у Чачку 1923. године, док су моји родитељи тамо службовали: мајка као учитељица, а отац као управник америчког Дома за рајну сирочад, док је ту постојао... Мајка ми је родом из Трнаваца, иначе из жупске породице Ивковића, а отац ми је из Ужица, где су Андрићи били дошли из Херцеговине. Као сиромашно дете, а добар ђак, учио је мој отац богословију у Београду; преблагодан за војску, преблагодан је Албанију и био послан у Оксфорд, где је студирао теологију и књижевност: за дипломски рад је био узео тему о Св. Сави; из Енглеске се вратио по завршетку рата и одмах оженио (била је то још предратна љубав)... Најстарије од нас деце, моја покојна сестра Љиљана, рођена је у Чачку 1920; била је дипломирани управник и библиограф оснивач – јединог у земљи – Централног каталога сираних часописа.

Умрла је 1972. године. Мој старији брат, Христићкољуб, умро је као једногодишње дете, од тада немилосрдног шарлаха... Отац ми се разболео

Поред љубавних и родољубивих песама којима је опевао пропаст српске војске 1915. године и плаву гробницу, „Књига стихова“ садржи и позоришну игру „Тамо далеко“, чија се радња дешава на острву Виду“ (Марија Орбовић, *Чачанско шамљарство и издаваштво : библиографија : 1833–1941.*, Чачак, 1998, стр. 41-42, 118-119).

„Књига стихова“ (издање аутора, 126 страна, 16 cm) налази се у фонду Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ и Библиотеке Српске православне патријаршије (Београд), као и Библиотеке Матице српске (Нови Сад). Песма из ове збирке „Видо“ заступљена је у антологији *Српске родољубиве песме : цветник* (приредио Дејан Томић, Нови Сад, 1999, стр. 265):

ВИДО

*Тужан иде сировод, док ветрови зоне
Облаке по влажном замраченом своду,
И док у ноћ јавк умирући шоне,
Тужан иде сировод кроз бласто и воду.*

*И поворка дуга кроз ноћ црну гази
Уским пућем, тешко крећући због шаме,
И низ стирму страну хучном мору слази,
И долази ћушке до обале саме.*

*И не њлаче нико, нишпи звона звоне,
Нишпи се чује песма шужнога ојела.
Далеко од својих и од земље оне
За коју су дали своје крви врела.*

На дно мора јунак за јунаком шоне...

Јелисије Андрић написао је и дневник о преласку преко Албаније, као и студију *The History of Since the Foundation to the Fall of the Patriarchate* (Oxford, 1919).

од туберкулозе, ја је умро 1925. у Смедеревској Паланци, кад сам имао само годину и по дана. Зашто се лично и не могу сећајти свој оца. Али, осћао је даноноћно присушан у нашој кући – у усјоменама, у причањима (сви су истицијали његову бескрајну доброћу, али и шарм, љубав према деци), на фотодографијама, и преко књиџа које је донео из Енџлеске (комџлеј Шекспџира, комџлеј Дикенса, Китс, Шели и сл.).³

После очеве смрти, Андрићи одлазе из Чачка и постају житељи престонице.⁴

У Првој београдској мушкој гимназији матурира 1942, а две године касније дипломира на Одсеку за енглески језик и књижевност Филозофског факултета у Београду. Паралелно завршава и три године студија на Позоришном одсеку Музичке академије у Београду, док тај одсек није замењен Драмским студиом, где студира преосталих годину дана. Ради као драматург у Београдском драмском, односно Савременом позоришту десет година (1955–1965),⁵ док се књижевним превођењем непрекидно бави још од прве године студија, стварајући капитална дела наше преводне литературе.

Студијски је боравио у Великој Британији и Немачкој, а у оквиру тзв. „Фулбрајтовог програма“ за међународну научну, просветну, културну и техничку сарадњу, током јесењег семестра 1991/92. је гостујући предавач на Чикашком универзитету (University of Chicago) за предмет „Креативно превођење литературе“.⁶ Био је и гост Британског савета поводом пројекта његове антологије рок поезије осамдесетих.

³ Превођење ме занима као откривање : разговор с Драгославом Андрићем, књижевником из Београда : наши познати земљаци / Миладин М. Вукосављевић, у: *Чачански глас* (Чачак). – Год. 48, бр. 2 (11.01.1980), стр. 9.

⁴ „Слободана Вуксановића 6. Заједно са супругом *Радмилом Андрић*, првакињом Југословенског драмског позоришта, овде живи и ради Драгослав Андрић (1923), преводилац, антологичар, драматург и лексикограф [...]

Драгослав Андрић је све до 1958. живео на Палилули (Јаше Продановића 8, па у Таковској 22, потом следе подстанарске године – Звездара, Топчидерско брдо, Црвени крст...)“ (Радован Поповић, *Књижевна фотодографија Београда XX века*, Београд, 1995, стр. 24–25).

⁵ Саставни део легата Милоша Црњанског (1893–1977), који се чува у Народној библиотеци Србије (Београд), чини, између осталог, и *Прејиска* која садржи писма Црњанског (концепте, копије и непослата писма), писма упућена Црњанском, породична писма, телеграме, честитке и позивнице. Међу бројним адресантима/адресатима је и Драгослав Андрић, чије је писмо Црњанском сачувано (*дактилограм, ћирилица, 1 лист, 30 × 21 см, фототипски аутографски*), датирано са *Београд, 23.11.1957*, у коме га *обавештава да је фототипски заинтересовано за поставку драме „Конак“*. Моли га да прими ујравника *Предраџа Динуловића који ускоро љућује у Лондон, који би прецизирао све дејтаље*.

⁶ Андрић се радо сећао свог боравка у Америци: „Почетком деведесетих, на Универзитету у Чикагу био сам гостујући професор на курсу о креативном превођењу

Полиглота, неуморни прегалац и писац необично широке знатичеље, током шестодеценијског рада превео је са енглеског, француског, руског, немачког и фламанског језика око 140 књига поезије, прозе, филозофских текстова и позоришних комада, као и музичке комаде, радио драме и филмове, што је редак случај и у светским оквирима.

Поред књижевног, бавио се и стручним превођењем, па је својевремено, за интерне потребе Телевизије Београд у оснивању, превео двадесетак приручника са телевизијском тематиком.

Био је члан Удружења књижевних преводилаца Србије, Удружења књижевника Србије и Српског РЕН центра.

За превод са енглеског језика песме „Устајем сад и идем“ из збирке Огдена Неша *Штихови*, Удружење књижевних преводилаца Србије додељује му Награду „Милош Н. Ђурић“⁷ за најбољи превод 1969, а Награду за животно дело (са Иванком Павловић) 1991. године. За рад у просвети, науци и уметности 1996. добија највише републичко признање – Вукову награду.

Заступљен је у *Ко је ко у Југославији* (1970), *Малој енциклопедији Просвете* (1986), *Ко је ко у Србији 1991.* (1991), *Ко је ко : њисци из Југославије* (1994), *Књижевна топографија Београда XX века* (1995), *Ко је ко у Србији '96* (1996), *Ко је ко у нашем хумору, саишири и карикаишири* (1998), *Српској њородичној енциклопедији* (2006), као и у антологији чачанског песништва *Чари завичаја* (2000).

Драгослав Андрић био је и повремени сарадник, као соруwriter, рекламно-маркетиншких агенција, посебно ранијег београдског огранка агенције „Saatchi & Saatchi“ (сада „New Moment“) и за тај рад је награђиван на фестивалима у Порторожу (Словенија).

На крају, али не најмање важно – још од почетка студија носилац је титуле шаховског мајстора и државни репрезентативац. Сарадник је скоро свих шаховских рубрика и запажен шаховски писац, а неки од његових уџбеника о шаху имали су и по 13 издања...

Отац је сликара Владете, који је илустровао већину очевих књига и Љубодрага, уметничког фотографа и професора.

Супруга Радмила Андрић (1934) позната је позоришна и филмска глумица.⁸

литературе. Младим колегама волео сам да кажем: ако хоћете истовремено да живите два живота, постаните преводиоци. Превођење је, заправо, најлакше и најлепше – тешко је пронаћи одговарајуће књиге, поредити и вредновати постојеће преводе и сл.“

⁷ Ова награда, уведена после смрти професора Милоша Ђурића 1968. године, може се добити само једном.

⁸ Чланица је Југословенског драмског позоришта у Београду. Дипломирала је 1958. године на Позоришној академији у Београду, у класи професора Јосипа Кулунџића, а на усавршавању глуме боравила је у Москви и Лењинграду (1964).

Превођење као ошкривање

Андрићева љубав према језику датира још из гимназијских дана: „Имао сам сјајног професора српске књижевности који ме је иако загрејао да сам ја већ у другом разреду гимназије, значи када сам имао само 12 година, узимао Белићев „Правопис“ намењен студентима. Онда ми је отац, пошто је као премлад за војску прешао Албанију, био упућен у Оксфорд. Тамо је и дипломирао, и донео кући многе књиге на енглеском. Оне су неминовно зрачиле нечим, обавезивале ме да се њима, односно њим језиком, позабавим, мада, ево до дана данашњега, није енглески језик онај који волим. Волим далеко више француски, италијански... Онда, моја мајка, као учитељица, крајем сваке школске године доносила је кући хриу књига које ће се касније разделићи ђацима. Месец дана пре краја ја сам се жрозничаво трудио да што више од шога прочитам, пре него што се оне расклолају.“

У петом разреду гимназије седи у истој клупи са Владетом Јеротићем. Били су најнемирнији ђаци у школи, па је Андрић, мада одличан ђак, стално добијао укор разредног старешине, потом укор разредног већа и, најзад, директора – све до јединице из владања, која је у сведочанству стално поправљана на тројку како би прешао у следећи разред.

Из пијетета према оцу и осећајући интимни дуг према очевом наследству – једином од три сандука књига који је приспео из Енглеске, уписује енглески језик, а не француски, који је, иначе, много више волео: „Тако, и у свешт уметности сам се ошиснуо да оправдам очеву љобуду да ми остави све те књиге.“

Била је члан Београдског драмског, односно Савременог позоришта (1958-1965) и Југословенског драмског позоришта (од 1965). Глумила је и на сцени „Атељеа 212“ и Народног позоришта у Београду, а гостовала у преко стотину места широм земље.

Већ од својих првих корака на београдским позорницама тумачила је искључиво главне или значајне карактерне улоге.

Дуодрама *Драги мој лажљивче* Церома Килтија, у којој глуми г-ђу Патрик Кембл, уз Михаила Викторовића у улози Бернарда Шоа, извођена је на сцени „Атељеа 212“ чак 34 године! Играла је и у комадима Пирандела, Коктоа, Ануја, Сартра, Кафке, Достојевског, Милера и других.

Присутна је и на филму, радију и телевизији.

У радио драми Уга Бетија *Злочин на Козјем осирцу* тумачила је све четири улоге (три женске и једну мушку), освојивши највишу Награду Југословенске радио дифузије.

Добитница је Октобарске награде Београда (1963), „Златне арене“ за главну женску улогу на Фестивалу југословенског филма у Пули (1969) и Седмојулске награде Србије (1990).

На факултету професор му је Бора Недић, такође оксфордски ђак и очев друг, те га Андрић утолико више поштује и помно прати његова предавања: „*Оно што он каже, што је за мене закон*“. Професор Недић је био ватрени заступник верног превода, па је и Андрић годинама од тога полазио: „*Али, временом сам почео да схватам да ја постојено добијам, не да имам, не да ми је дајто, нешто да ја постојено освајам и добијам право на неке преводачке слободе [...] Што значи да ја могу да нешто мало изменим под условом да је то у вишем циљу, ако имам прави циљ, не да мени буде лакше него у неком вишем циљу, под условом да на том месту где сам нешто огузео аутору, да на то место ставим нешто што је у духу аутора, у духу, рецимо, песме или дијалога, а да додам интерес на позајмљено, јединасти постој оштрилике. Дакле, са јединасти постој да ја нешто њему узвратим [...]*

*У ствари, кад се преводи, не преводи се само са језика на језик, преводи се са једне културне традиције на другу традицију, са једне мреже асоцијација на другу мрежу асоцијација, са једне врсте животињских искушавања на људских и напаложених негде позади у свести на другу, итд. Све зависи од свежа“.*⁹

Када је, за време студија, начинио прве преводе, тада, а ни много касније, није слутио да ће се књижевним превођењем бавити тако дуго: „*Хтео сам, тада, постој да омогућим другима да уживају у ономе што се мени допало, да бисмо заједно уживали више. Превођење ме, од прве, и све до данас, пре свежа занима, дакле, као откривање: откривање не само у дословном смислу (неких песника, песничких области, значајних књижевних дела), нешто као начин да се открије нешто у нама самима – што је могуће постојати ако превод није рутински посао, нешто – интерпретација...“*

Ипак, Данте му је остао неостварљива жеља: „*Поред српског, највише волим италијански језик са кога нисам преводио да га не бих скрнавио, јер има непреводиву, посебну мелодију и шоплину“.*

Лексикографски раг

Велики оптимиста и промотер здравог хумора,¹⁰ Драгослав Андрић се код нас најозбиљније бавио, али и забављао, трима главним токовима суб-

⁹ Велики мајстор језичке комбинаторике : разговор са Драгославом Андрићем / Биљана Живановић, у: *Mons Aureus* (Смедерево). – Год. 3, бр. 8 (2005), стр. 81-94.

¹⁰ „Него, узмите, ето, усклик „Јао!“, ту, ваљда, прву реч која је, сама собом, уздигла претчовека у категорију прачовека, а већ та реч је била – превод, јер да је то изворни, спонтани вербални пандан изненадног бола, била би иста на свим језицима. А није. У тој сам околности и нашао крунски доказ за своју тезу да је све – превод. И

културе XX века: рокенролом, графитима и жаргоном,¹¹ те је његов лексикографски рад откривалачки улазак у, до тада, недодирнута подручја: „Изазов да се позабавим жаргоном предсјављала је наруџбина да преведем један позоришни комад са енглеског, чија се радња одиграва у сиромашним крајевима Њујорка, у амбијенту шамошњих омладинских банди. Нисам могао да им сјавим у уста књижевне речи, а ни ове наше џалилулске изразе ћале, кево и онда сам, што је било врло давно, ангажовао млађе чланове своје породице да трагају за речима које су ми потребне, а које не би биле ни књижевне, ни џалилулске. У то време израз за оца био је кактус, за женску хаљину пртља. Таквим сам решењима прибеђавао захваљујући околности да се са сцене свака ша реч, ма колико нејошња била, схвати из контекста, из акције, покрећа или погледа. Мене је то задрјало, ухватило као колекционарска страс. Ишао сам у зашворе, у гимназије, доисивао се са гимназијама, џа и са чачанском. То је један врло занимљив истраживачки рад који траје од 1962. године и ево, дошао сам до цифре од 20.000 речи...”¹²

Посвећенички и пасионирано афирмишући нестандартну књижевност и сленг, као алтернативне начине изражавања, изнедрио је култно и радо читано дело – пионирски подухват и његов заштитни знак, *Двосмерни речник српског жаргона и жаргону сродних речи и израза*, тј. *Речник жаргона* (први пут објављен 1976. у издању БИГЗ-а):¹³ „Непрекидно је бележио жаргонске изразе у готово свакој прилици на папирићима, блоковима и нотесима од којих се није одвајао, тако да је своје интересовање претворио у неку врсту друштвене игре запиткивања. Он се при том није либио да загази што дубље у социјалну маргину да би нашао оно што му је било потребно, јер речи које су га занимале нису могле да се чују у академским круговима књижевних преводилаца, нити у позориштима где је радио као драматург [...]

Драгослав Андрић није се либио да зауставља људе на улицама када би у пролазу чуо нешто од онога што га је занимало, прилазио би једноставно и без зазора, износио своје колекционарске побуде и покушавао да извуче

зато, дозволите да овим путем, истина, са извесним закашњењем, поздравим свога препотопског колегу!“ (*Преводимо себе – себи* : [интервју са Драгославом Андрићем] / Радмила Станковић, у: *НИН* (31.12.2004)).

- 11 Андрић је понудио сопствену дефиницију жаргона: „То су вам форе, фазони, смејалице, зезалице, спушталице, синђе, буве, фрцокле, све у свему – оно...”
- 12 **Колекционарска страст...** / [разговор водила] Зорица Лешовић Станојевић, у: *Чачански глас* (Чачак). – Год. 72, бр. 16 (22.04.2005), стр. 12.
- 13 На једном од састанака Лингвистичке трибине Института за српски језик САНУ на којима су гости били не само предавачи из Београда, већ и из Енглеске, Пољске и Немачке, одржаном 2003. године, Драгослав Андрић је говорио о проблемима жаргона. Темом *Неке јавне и шајне везе између поезије, жаргона и хумора* осврнуо се на креативни потенцијал жаргонске лексике и на сферу њеног најефектнијег деловања.

што више речи од својих случајних, често збуњених саговорника којима није било лако објаснити да поседују нешто вредно, чега иначе нису били свесни [...] Стога се и сам аутор кроз анегдоте присећао својих студијских боравака у Падињаку, и немалог неповерења штићеника ове установе након што би изражавао жељу да прибележи неке карактеристичне речи које су користили док су били на издржавању казне.¹⁴

Друго допуњено издање, са грађом у међувремену удвострученом на преко 16.000 одредница, на више од 500 страна,¹⁵ изашло је из штампе постхумно, новембра 2005. године.¹⁶

Грађу за свој легендарни речник, који ће постати основа за сва каснија проучавања жаргона код нас, прикупљао је пуних 30 година – тамо где се окупљају млади, у дискотекама, на стадионима, периферијским кафанама, свадбама и вашарима, циркуским шатрама, у лову, риболову, међу скитницама, у школама и на факултетима, међу наркоманима и затвореницима. Велику помоћ пружили су му бројни „спољни сарадници“, опскрбљујући га свежим материјалима: „Чини ми се да је жаргонске изразе скупљао целог живота. Волео је необичне ствари. Увек га је занимало оно што има неки дух. Од малих ногу волео је хумор и оно што доноси радост и весеље. Речник жаргона за њега је била нека врста бекства од сурове стварности, а скупљање речи игра“, сећа се супруга Радмила.¹⁷

Своја лексикографска дела Андрић је сматрао „’везама’ са неким његовим специфичнијим тренуцима које, ето тако, није просто хтео да пусти из руку“: „Али, све је *што*, *можда* у основи, *низ* мојих *настојања* да се *некако* *приближим* *своје* *оцу*, *да* *му* *се* *похвалим*, *и* *иако* *покушам* *да* *бар* *малчице* *ућешим* *себе*...“

Годинама је припремао и „свој најтежи посао у животу“ – *Римаријум* – *речник рима, шј. сликова*, али је овај материјал остао у процесу припреме за штампу:¹⁸ „Последњих година Драгослав је радио на речнику рима. То је тежак посао, треба пронаћи речи које се римују у падежу. Остало је море ку-

14 **Deca jezičkog greha : novo izdanje Rečnika žargona** / Slobodan Kostić, Jovan Ćirilov, u: *Vreme* (Beograd). – (26.11.2005).

15 О Андрићевој „колекционарској страсти“ према прикупљању жаргонизама сведочи куриозитет да се у првом издању налази 310 жаргонских изрза за реч *девојка*, а у новом издању чак 700 – почев од архаичних, преко шатровачких, омладинских, итд.

16 На промоцији другог, допуњеног издања „Речника жаргона“ (издање аутора и Zetter Book World-a), одржаној 15. новембра 2005. у сали Скупштине града Београда, говорили су драматург Јован Ђирилов, лингвиста Ранко Бугарски и публициста Милан Влајчић.

17 „**Чекај, да само запишем**“ : [интервју са Радмилом Андрић] / Драгана Матовић, у: *Вечерње новости* (Београд). – (18.02.2006).

18 Андрић није успео да пронађе реч која се римује са „пасуљ“.

тија препуних тих картона и картончића, увек је нешто записивао. Дању, ноћу. Пробуди се, упали светло и записује. Није био човек који седи за столом и пише. За компјутером је био само ако је сређивао неке ствари или писао писма. Новине је читао само док ужина. Мислио је да је то губљење времена. Све је деловало као велика игра, јер је радио посао који је веома, веома волео. Није знао шта да ради, ако не ради“, казује супруга.

Књижевни радови

Драгослав Андрић је и сам писао поезију. Објављене су му збирке: песме у прози *Из дневника* („Просвета“, 1972), *Песме?* („Рад“, 1994), *Што ћесама о љубави (и о речима)*: *стилске вежбе у везаном стићу* (издање аутора, 2005). Збирком *Што ћесама о љубави*, која је из штампе изашла непосредно пре његове последње књижевне вечери у родном Чачку, њен творац као да се, надахнуто преплићући Ерос и Танатос, симболично опростио од живота и литературе: „Сам Драгослав Андрић је у поднаслову овог дела написао – *стилске вежбе у везаном стићу*. *Стилске вежбе* – наравно је шала и мали поздрав Кенуу. Ово дело никако нису стилске вежбе, можда је ова књига љубавних песама драгуљ у круни Андрићевог стваралаштва, који је творац једног јединственог списатељско-преводачког опуса код нас, ретког и у светским размерама. *Што ћесама о љубави* је дело о љубавницима „благословенима који су кажњени жудњом“, о љубави која је „вишак истине у шаци“, о вољеној жени коју је песнику „љубав бацила у лице“, а љубав је сама, по Андрићу, „престрашеној смрти нанесена рана“. У овој књизи Андрић открива да је љубав и „једини начин да се заобиђе време“. После недавног одласка Драгослава Андрића, ова књига као да је његово дуго, музикално, нежно писмо написано некако преко рамена смрти. Сам Андрић је нежно крио и постојање ове књиге све до њеног објављивања, у складу са једном од много пророчких строфа у овом делу: 'Мимо година наше дане слажем / На овој мамурној васионској коти / Речима су нам спутани животи / Тек када одем све ћу да ти кажем'¹⁹.

Из вицкасте и шармантно духовите игре речима настала је хумористична поезија *Зезалице или џесме згесна налево*, са цртежима Владете Андрића (ауторско издање, 1977); хумористичне песме о шаху *Такнушо-ћакнушо* (са Љубивојем Ршумовићем, „СБМ-Ршум“, 1995); хумористична, „шокантно-штосовита“ проза *Свашшара : уибеник нонсенса*, која је имала четири загребачка издања – прво у едицији „Итд“ (1981) у тиражу од 5000, друго (1983) у 8000, треће (1985) у 10000 и четврто (1988) у 12000 примерака, у

¹⁹ *Danas vikend* (Beograd). – (25-26.06.2005).

едицији „Evergreen“ загребачког „Знања“. Пето, допуњено издање, атрактивно илустровано цртежима Владете Андрића, објављено је, као ауторско, у Београду 2000, а шесто, постхумно, 2006. године: „Драгослав Андрић је, на неки начин луцидног, маштовитог интелектуалца искористио оне теме које занимају његов „церебрални кортекс“. Нека врста светле лакоће и светлосне игре обавија његове опсервације над „нонсенсом у току“. Оштрије, осетљивије око откриће у овој књизи и осећај за морални и социјални проблем, и сигурност у кретању духа међу разноликостима света, и способност да се те разноликости виде и осветле са оне стране која је, до тог трену, била неосветљена. Изнад свега, видљива је у тој књизи буна против стереотипије и здраворазумских клишеа. Мени се у тој књизи највише чини привлачном та страна, која сугерише потребу живог дијалога, несметане оштроумности, једног тако рећи уживања у хуморном превредновању вредности. Једном речи, рељеф наше сатире и хумора пунији је, живљи, богатији са овом Андрићевом књигом. Са духом који се нештедимице троши, и у себи такмичи, којем је уживање да подстиче мождане вијуге других, она је отисак једне видљиве, аутентичне живости, као радосни поклон у сунчаној доколици“.²⁰

Објављивао је и књиге за децу – *Врш добре наде : ђесме и ђишлице о животињама из београдског Зоолошког врша* (ауторско издање, 1996, више пута доштампавана), а збирка *Пинокло у Токију : ђесме за децу (и родитеље)* (Нови Сад, Матица српска, 1996) добила је Награду „Гордана Брајовић“ као најбоља збирка песама за децу објављена у Југославији 1996. године.

Са Љубивојем Ршумовићем објављује збирку поетично-хумористичних забавних есеја *Види мене! : вежбе за духовно ојушање* (Југопетрол, 1997).

На репертоару београдског позоришта „Бошко Буха“ био је и Андрићев мјузикл за децу *Најјевштиније lessons енглеског in граду – а забава вам дође бесилашно!*

Све његове књиге имале су више издања.

Преводилачки рад

Антологије и збирке ђезије

Андрић се радо сећао своје прве преводилачке љубави: „У 11. години сћрасно сам заволео шах, а мало заштим и ђезију,“ ђисећа се наш саговорник. „Открио сам у једној београдској књижари Антологију старе кинеске поезије Милоша Црњанског: шoliko ме је одушевила да сам ђожелео и са

²⁰ Мирослав Егерић, у: *Полишика* (Београд). – (октобар 1983).

груђима да делим лејошу речи нејознајих језика, народа и култура. Траје то већ деценијама, накупило се, ејо, већ брдо књига. Када их гледам и прелиставам, осећам се као у свом харему. Требало ми је бар 20 година да схватим како верног прейева нема и не може бити. Зашто се увек држим принципа да од песника можеш да одузмиш понешто, али то мораше да му вратиш уз 15 одсто камаше. Преводилац је нека врста воајера, који стилно завирује у шуђе живоше, културу, емоције, испражује судар цивилизација. Он је, шакође, акушер шуђе деце“.²¹

Очаран могућностима продирања у све веће и шире стваралачке слободе које књижевно превођење нуди онима који су довољно храбри, али и дрски да те могућности користе, Андрић неуморно преводи: „Превођење је као хог по жици. Са правилима у једној и изузецима у другој руци“.²²

Одушевљава га сваки читалац његових превода, не зато што „купи књигу“ („свеједно, нека је само узме из библиотеке“), него зато што му тиме даје неки знак да су сродне душе и духа: „Човек се боље осећа кад шако ушврди да има особа њему сличних“.

Бројне генерације читалаца већ деценијама уживају у његовим превођачким остварењима – делима Карла Сандберга, Френсиса Скота Фиццералда, Ерскина Колдвела, Луиса Бромфилда, Џона Селинцера, Чарлса Веба, Јуцина О’ Нила, Вилијема Саројана, Артура Милера, Тенеси Вилијамса, Бернарда Шоа, Огдена Неша, Церома Килтија, Жан-Пол Сартра, Албера Камуја, Жана Жиродуа, Жоржа Фејдоа, Ежена Јонеска, Анрија де Монтерлана, Жана Ануја, Сергеја Михалкова, Александра Волођина, Емила Брагинског, Фридриха Диренмата, Макса Фриша, као и Халила Џубрана, Сачидананде Ватсјајане... Ипак, Сартра је најлакше преводио, „јер је све то код њега повезано и логично, јасно...“

Међутим, Андрићев најдражи жанр је поезија, чије је превођење доживљавао као „једну велику, луду забаву, неку врсту пијанства“.

Посебно су запажене антологије светског песништва, директно или компаративно преведене, праћене детаљним коментарима и објашњењима преводиоца: антологија класичне кинеске поезије *Свеи у кайи росе* („Рад“, 1974, 1975, 1991), компаративно преведене са енглеских, француских, руских и немачких верзија, са кратким прегледом историје Кине, кинеске књижевности и белешкама о песницима и песмама: „Андрић нам се

²¹ Речи неокрвене временом : интервју : Драгослав Андрић, књижевни преводилац / Радмила Лотина, у: *Дневник* (Нови Сад). – (15.01.2005).

²² Насупрот мишљењу да личност преводиоца треба да остане у потпуној сенци текста, Андрић је бранио став о активнијој преводиочевој улози, сматрајући да преводилац треба да се изражава онако како би се, по његовом осећању, изразио сам аутор да је писао на преводиочевом језику.

овде показује у пуној мери свог сензибилитета и преводилачке вештине: једна поезија о којој смо прве представе стекли негде још двадесетих година кроз антологију коју је приредио Милош Црњански, сада нам се приказује у пуном сјају, у свој, дубокој и непролазној лепоти. Већ због саме чињенице да обухвата читавих двадесет седам векова кинеске поезије, али и због тога што пред собом имамо антологију дату са познавањем предмета, са песничким укусом и истраживачком страшћу, неминовно је да у овој књизи препознамо капитално дело наше преводне литературе“ (*НИИ*). Четврто издање, допуњено са још песама и колор-репродукција кинеског сликарства, објављује новосадски „Прометеј“ 2004.

Антологија класичне јапанске поезије *Не ђали још светиљку* („Рад“, 1981) такође је компаративно преведена са француског, енглеског, руског и немачког језика, са одговарајућим пратећим текстовима преводиоца – предговором, белешкама и избором ликовног материјала: „Добили смо прилику да освежимо и знатно продубимо доживљај јапанске поезије, али и да стекнемо јасније представе о њеном бићу и суштини. За то се, наравно (а ко би други), постарао Драгослав Андрић, који поседује редак таленат да саставља изузетне и изненађујуће књиге. Састављач је захватио прегршт пене из дубоког вира. Без оклевања треба рећи: изванредно!“ (*ТВ новостии*). Са још 56 страна колор-репродукција јапанског сликарства и, посебно, графике, објављује је и „Прометеј“ 2004.

Антологија поезије америчких Црнаца *Ошисак срца у ђрашини* објављена је најпре као цевна књига, под насловом *Из ђоезије америчких Црнаца* („Ново поколење“, 1953),²³ а нешто проширено издање исте збирке, под насловом *Песме америчких Црнаца*, објавио је „Рад“ 1964. године. Учетворостручено и темељно коментарисано издање *Ошисак срца у ђрашини*²⁴, са цртежима Џорџа Форда, рађеним управо за ову антологију, објавио је „Рад“ 1975: „Андрићева антологија је колико репрезентативна, толико и одраз креативног понирања у песништво којим је непрекидно, и дубоко, лично закупљен“ (*Експрес*). Четврто, даље допуњено издање објављује „Прометеј“ 2003.

Анђологију канадске ђоезије, писану на француском и енглеском језику, у Андрићевом избору и преводу, са уводима Пјера Невеа и Френка Дејвија, објављује крушевачка „Багдала“ 1989. године. Ново издање, са поднасловом *У име земље*, на скоро 600 страна, укључујући тридесетак страница са колор-фотографијама канадских пејзажа Љубодрага Андрића и пропратне преводиоачеве белешке, објављује „Прометеј“ 2004.

²³ Андрић се годинама дописивао са Ленгстоном Хјузом, највећим црначким песником Америке.

Антологија енглеске и америчке хумористичне поезије „*Ко – је л’ ја?*“, први пут је објављена са поднасловом *Антологија ведре поезије* (БИГЗ, 1974): „Ради се о ауторском и преводилачком подвигу“ (*Вечерње новости*). „У најновијем делу мајстора језичке комбинаторике, Драгослава Андрића, наш језик поседује чудновату слободу, сав је раздешен, опијен слашћу игре“ (*Полиџика*). „Шала, препредењаштво, иронија, blasfemiја, лудирање, сарказам, шеретлук, игра, пародија, сатира, измотавање, мудрост и филозофија просто-напросто као неки обешењачки ветар шире се са страница ове дивне и луцидне књиге. Утолико више нас онда и Драгослав Андрић задужује, јер схватамо да се у оваквом послу могло истрајати само са крајњом језичком и песничком инвентивношћу и виспреношћу, врлинама какве њему, уосталом, никад нису недостајале“ (*Борба*). Са исцрпним, жанровски одговарајућим коментарима приређивача и 56 колор-страница цртежа-карикатура Жељка Церића, излази поново, у издању „Прометеја“, 2003.

Америчка поезија данас, такође у избору, преводу и са белешкама Драгослава Андрића, на 366 страна плус тридесетак страница са колор-фотографијама – призорима из Америке Љубодрага Андрића, код нас је први пут објављена 2003, такође у издању новосадског „Прометеја“. Специјално за ову Андрићеву књигу знаменити амерички песник српског порекла, добитник Пулицерове награде за поезију, Чарлс Симић (1938), написао је предговор *Рај џесника*: „За разлику од свих других земаља на свету, Америка нема своју престоницу културе ако је у питању књижевност. Њујорк је град на који је упућен човек кога занима ликовна уметност или позориште, али већина писаца и песника живи другде. Чак ни издаваштво није толико централизовано као некада. Књижевни часописи – а увек се може набројати око 800 оних што су у датом тренутку активни – објављују се у свакој од савезних држава. Зато, да би се стекла права слика о америчкој поезији, мора се прочитати страховито много тих часописа. То сам и учинио 1992, када сам приредио годишњу антологију *Најбоље америчко џесничтво*. Упустио сам се у то претпостављајући да ћу бити бескрајно разочараван, али пошто сам ишчитао стотине књижевних часописа, великих и малих, током те једне године, открио сам довољан број добрих песама, изразито вредних читања. То је управо оно због чега се дивим Драгославу Андрићу и његовој чудесној, новој антологији. Читао је нашироко, изабрао и превео низ америчких песника у опсегу који је одиста репрезентативан.

Теже је питање – како окарактерисати песнике? Постоји ли уопште нешто што би се могло означити као америчка песма која би била типична за последњих четрдесетак година? Да, постоји, а могла би се описати овако. Глас песме је личан, стил је наративан, а књижевна школа којој је склона и привржена је реализам. Другим речима, она има више поверења у свој поглед на свет отворених очију него на поглед из угла маште. Као и свака

обухватнија генерализација која би се тицала савремене поезије, међутим, и ова је само половично тачна. Срећом за нас, надмећући се са увек присутном потребом за уверљивошћу, постоји у нашем песништву и она дуга традиција радикалног експериментисања и новаторства, која потиче још од Витмена, Дикинсонове, Елиота, Паунда, Мурове, Вилијемса и разних њихових потомака све до данашњег дана. Пре или касније, сваки песник који пише у Америци мора некако да се нагоди са тим наслеђем, и да начини своје изборе. Пошто је наша домаћа традиција стара само два века, много шта од оног што наши песници пишу и мисле о пеизији неизбежно је нека врста дијалога са нашим песничким прецима.

Емерсон је први изјавио да је Америка наша права тема. Оно што је имао у виду није била некаква јенкијевска представа о патриотском стихотворству, него сама земља, обрађена или још у стању дивљине, која се пружа између два океана. Наши Праоци Ходочасници су се упутили у Америку да нађу Нови Рајски Врт, те и данас букти расправа међу политичарима и обичним светом око тога да ли су га нашли или нису. Можда само песници могу са поуздањем рећи да су нашли свој рај. Огромна количина поезије што се и даље пише у земљи у којој, како се претпоставља, доминирају само материјалне вредности – зачуђујућа је и беспримерна.

Антологија Драгослава Андрића показује да је нешто од тога стваралаштва највишег литерарног квалитета. Наравно, без његове изванредне способности као преводиоца, опсег и квалитет америчке поезије не би био доступан српском читаоцу“.

Свака од ових шест антологија Драгослава Андрића, изузев савремене америчке поезије која је први пут у том избору објављена код нас 2003. године, имала је до сада по неколико издања, а свих шест истовремено је објавио новосадски „Прометеј“ (2003-2004) у посебној едицији – *Едиција Анџологије свешке поезије у избору и преводу Драгослава Андрића*,²⁵ као анто-

²⁵ У последњим јавним наступима – 3. фебруара 2005. у Народној библиотеци Смедерево, у циклусу мартовских књижевних вечери у кући Ђуре Јакшића у Београду и, најзад, 19. априла 2005. на 42. „Дисовом пролећу“ у Чачку Драгослав Андрић је представио публици свих шест антологија светске поезије.

У оквиру манифестације „Дани Лазе Костића“, одржане на 11. Међународном салону књига на Новосадском сајму (14-19. април 2005), новосадској издавачкој кући „Прометеј“ припала је Специјална награда за Андрићеву шестотомну *Анџологију свешке поезије*.

Уручене су и Награде „Захарија Орфелин“ за најбољу ликовну и техничку опрему књига издатих између два Салона књига на Новосадском сајму. Прва награда у категорији *Едиција* додељена је Чаби Немету за едицију *Анџологије Драгослава Андрића*.

Овај комплет био је и у ужем избору за награду „Издавачки подухват“ на Београдском сајму књига 2004. године.

логичарева и преводиочева изабрана дела у жанру поезије у преводу, што је до сада јединствени подухват у историји не само преводилаштва код нас, већ и у југоисточној Европи. Овом врхунски опремљеном²⁶ шестотомном антологијом ремек-дела светске поезије Андрић је крунисао 80 година живота и 60 година нетипичне преводилачке посвећености и упорности.

У Андрићевом избору и преводу, са пропратним белешкама о песницима и поговором Карела Јонкхереа, београдски „Нолит“ 1965. године објављује антологију *Фламанска поезија*, а крушевачка „Багдала“ 1967. објављује, такође у његовом избору и преводу, антологију *Млади фламански џесници* за коју је фламански песник Фреди де Вре саставио својеврстан поговор – песму „Уместо поговора“.

Објављивањем чувене антологије рок поезије *Сџерео сџихови* у сопственом избору и препеву, несумњиво најрепрезентативније и најбоље преведене антологије те врсте код нас, постао је и први домаћи антолог рок поезије: „Андрић каже да је фасцинацију рокенролом у њему пробудио Боб Дилан јер је A Hard Rain's Gonna Fall била 'једно од оних открића која руше неке начине доживљавања и мишљења'. А захваљујући томе што је као шаховски репрезентативац био у прилици да путује по свету, био је први који је у Београд донео Диланово и многа друга, почетком шездесетих непозната имена“.²⁷ *Сџерео сџихови* објављени су у издању „Народне књиге“ 1983. (у чак 15000 примерака): „Овај подухват Драгослава Андрића има пионирску и вишеструко просветитељску вредност. Андрић је био срећне руке у избору и посебно у преводу. Велики број песама је препеван готово виртуозно и са непредвидљивом срећом у избору језичких истанчаности. Његова антологија показује неочекивано богатство изражајних облика. Готово да свака песма уводи нови код“ (*Свеиџ*). Друго, ауторско издање (у 500 примерака), са поднасловом *Анџологија златног доба рок поезије*, са предговором Вудија Гатрија, објављено је 2000.

Београдска „Просвета“ објављује 1964. године изабране песме Берта Ширбека *Слеји њливачи*, у Андрићевом преводу.

После 27 година, поново су на српском језику, у преводиочевом издању, некада веома популарни *Шџихови*, изабране песме Огдена Неша

²⁶ Љубодраг, син Драгослава и Радмиле Андрић, који неколико година живи у Канади, аутор је сјајних фотографија које се налазе у антологији америчке и канадске поезије, док је карикатуре у боји за антологију хумористичне поезије, на идеју Драгослава Андрића, радио мајстор загребачког цртаног филма Жељко Церић Раф. Предговор за савремену америчку поезију написао је један из прве петорке америчких песника Чарлс Симић, док су илустрације за књигу поезије америчких Црнаца стигле специјално из Харлема од сликара Џорџа Форда.

²⁷ *Дијалог путем песме : Драгослав Андрић, преводилац и антолог рок-поезије*, у: *Глас јавности* (Београд). – (3.02.2001).

(„Култура“, 1969, БИГЗ, два издања 1977) и *Смешна смеша Огдена Неша*, даљи избор (1972): „*Штихови* су за тили час постали један од важних са-стојака наше културне атмосфере“ (Александар Петровић, *Полиџика*, 1969). „Превођење *Штихова* на наш језик оставиће трага у читавом духовном склопу нашег писца и читаоца“ (Раша Попов, годишњи осврт на догађаје у култури 1969, *НИН*). „Сви су заљубљени у Неша!“ (Стеван Станић, у наслову чланка у Борби, 1969). БИГЗ је потом, 1977, објавио *Штихове* и *Смешну смешу* у једној књизи, под насловом прве (у 25000 примерака): „Када су се пре неколико година, у слободној и разиграној преводилачкој интерпретацији Драгослава Андрића, први пут код нас појавиле песме Огдена Неша, тог америчког „насмејаног филозофа“, тог „драганог хумористе“, те „мудре шекспировске луде“, или чак тог „Волта Витмена у делиријуму“ – деловало је то као двоструко откриће: откриће једног песника, можда највећег песника нашег доба у ведром жанру, и откриће једног начина превођења, чији се утицај одмах осетио и наставио да се осећа. Прва књига Огдена Неша у тумачењу Драгослава Андрића, *Штихови*, проглашена за најбољи превод године, послужила је као основ за разне сценске поставке, за неколико телевизијских емисија, за многе радио програме, и за низ сонгова већег броја наших композитора. Потом је објављена још једна збирка Неша и Андрића *Смешна смеша*. Ова књига у целости обухвата те две изванредно примљене збирке“ (Никола Бертолино, у претпоследњем издању *Штихова*, 1977). Обе су, опет под насловом *Штихови и Смешна смеша Огдена Неша*, са допунским избором из Нешове заоставштине, објављене у преводичевом издању, у јуну 2004. године.

У једном од последњих интервјуа, на питање – „ко су ваши омиљени песници, са ког језика најрадије преводите“, Андрић одговара у свом стилу: „Без размишљања – Огден Неш. Давних година, случајно сам у Америчкој чииџаоници у Београду ошкрио његову књижу, једне зиме док је владао ојаки азијски грий. Нисам чуо за њо име, а како сам се и сам у међувремену разболео, одмах сам почео да га чииџам. Толико ме је засмејавао да су се моји забринули. Уверен сам да ме је Неш и излечио: мој грий је шрајао недељу дана, а Београђани су боловали по шри недеље. Касније сам закључио да су у хумористичком жанру англоамерички песници непревазиђени.

Највише волим француски. Познаџо је да су Французи заљубљени у свој језик и да су највећи језички шовинисти. Пол Елијар за мене је шампањац у дивној француској поезији. Често се сећам и париског графитџа који је, неокрњен временом, преживео многе шездесетосмаше: „Будимо реални, шражимо немогуће“.

Морам да се похвалим, да је моја анџологија канадске поезије „У име земље“ јединствена, јер покрива и енглеско и француско говорно пог-

ручје. Такав пресек Канађани још нису најравили, речено ми је прошле године на њиховом шпану, на Београдском сајму књижа²⁸.

Предео је са енглеског језика и *Изабране песме* Карла Сандберга („Ново поколење“, 1953), чији је удвостручен избор, под насловом *Тумачења љубави*, објавио БИГЗ 1974. Треће, поново допуњено издање, под истим насловом, објавила је „Народна књига“ 1983.

Изабране песме индијског песника Сачидананде Ватсјајане *Прво лице, друго лице*, у Андрићевом преводу, са ауторовог оригинала на енглеском језику и цртежима Владете Андрића, објављује крушевачка „Багдала“ 1971.

Ноћи на гробљу, изабране песме америчког књижевника Стивена Дабинса у Андрићевом преводу, објављују београдске „Књижевне новине“ 1989.

Љубав и мислика Злајног Шестог Далај Ламе, песме Шестог Далај Ламе (право име Чангјанг Гјатшо, Тибет, 7. век), преведене према енглеској верзији Пера Кјелда Соренсена, излазе 1991. у издању „Багдале“, која исте године објављује и *Празник салаше : песме у форми шанка*, збирку песама савремене јапанске песникиње Мачи Тавара, према ауторизованој енглеској верзији Џека Стама.

The Primer of Children's Rights, збирку песама за децу *Буквар децих љубивоја Ршумовића*, у препеву Драгослава Андрића на енглески језик, „СБМ-Ршум“ објављује у неколико издања 1995, а у заједничком преводу са Павлом Перенчевићем 2001. године. Објавио је, такође у преводу са енглеског језика, еко-поему за децу – сликовницу Теодора Сјуса Геизела [псеудоним Доктор Сјус] *Околинко = The Lorax* (Завод за уџбенике и наставна средства, 2005). Остала је необјављена збирка песама за децу Душка Радовића *Смешне речи = Funny Words*, такође у Андрићевом препеву на енглески језик, као и Сјусова поема за децу *Бишка око бушера*.

Са немачког језика предео је сликовницу Вернера Холцварта *Прича о малој кршници којој се неко љокакио на главу* (Завод за уџбенике и наставна средства, 2005).

Антологије и збирке приповедака

Андрић је преводио и приповетке, између осталих: изабране приповетке Брета Харта *На Дивљем зајугу* („Омладина“, 1953), изабране приповетке Френсиса Скота Фицџералда *Поново у Вавилону* („Омладина“, 1955, 1958), приредио је антологију аустралијске кратке приче *Из савремене*

²⁸ Речи неокрњене временом : интервју : Драгослав Андрић, књижевни преводилац / Радмила Јотина, у: *Дневник* (Нови Сад) . – (15. јануар 2005).

аустралијске прозе („Ново поколење“, 1954), једну од првих књига из аустралијске књижевности објављених у балканским земљама, антологију *Новије фламанске приповешке*, књигу прву („Багдала“, 1972) и књигу другу („Багдала“, 1974).

Романи и други прозни жанрови

Захваљујући Андрићу, наша читалачка публика упознала је и романе: *Нереди у јулу* Ерскина Колдвела („Братство-јединство“, 1952, „Рад“, 1969, „Минерва“, 1981), *Дивља река* Луиса Бромфилда („Братство-јединство“, 1955, „Омладина“, 1956, „Рад“, 1973, 1976, Verzal press, 1999, 2000), *Велики Гејсби* Ф. С. Фицџералда (са Сашом Петровићем, „Југославија“, 1967), *Дилломац* Чарлса Веба (БИГЗ, 1972, „Народна књига“, 2001), *Ловац у ражи* Церома Дејвида Селинпера („Рад“, 1979, БИГЗ, 1987, 1988), *Мери Појинс* Памеле Линдон Траверс („Народна књига – Алфа“, 1995).

Међу осталим прозним жанровима су и капитална монографија *Јајан* Луја Фредерика и Мишела Рандома, преведена са француског језика („Југословенска ревија“, 1988), *Пророк* Халила Џубрана, лирске медитације у прози о тзв. вечним темама (самостална издања почев од 1985, а каснија са додатком, под насловом *Пророк и Пророков врш*, 1995, 1998, 2000)...

Позоришни комади и радио драме

Позоришни комади у Андрићевом директном или компаративном преводу са француског, енглеског, немачког и руског језика, углавном су играли у позориштима Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе или су објављени код издавача: „*Преводио сам низ позоришних комада који су ми се свиђали, ако ће неко да игра, нека игра*“.²⁹

Са француског језика преведена су дела: *Зашоченици из Алционе* и *Ђаво и Господ* Бог Ж.-П. Сартра, *Ојсакно сћање* А. Камија, *Мршва краљица* А. де Монтерлана, *Амфиџрион 38* Ж. Жироуда, *Пећина*, *Усијана глава*, *Сасћанак у Сенлису* и *Женски оркестар* Ж. Ануја, *Баријоново венчање*, *Идем у лов*, *Силом муж*, *Хошел* „*Слободан промет*“ и *Тошо није какио!* Ж. Фејдоа, *Резервиста* А. Ривемала, *Цвећ какјуса* Баријеа и Гредија, *Оскар К. Мањијеа*, *Клојка за бесјомоћног човека* и *Осам жена* Р. Тома, *Мајшураниши* Ж.-А. Лакура, „*Гилда*“ *зове* „*Ме Веш*“! М. Парана, *Наруџбина* Ф. Вебера, *Колени*

²⁹ Мањи број ових превода, мада разаслан нашим позориштима, још није нигде код нас извођен или штампан.

ја Р. де Обалдија, *Чин-чин!* Ф. Биједуа, *Комади за чишање испод шуша* (тридесетак једночинки) П.-А. Камија, *Бейче* Ф. Марсоа, *Ојкољени леш* К. Јасина, *Часови енглеској за америчке ситуденше* и *Будућности је у јајима и груђе једночинке* Е. Јонескоа.

Са енглеског језика: *Црнина љриличи Елекџри*³⁰ Ј. О'Нила, *Инсџекџор је дошао* Џ. Б. Пристлија, *Сјасли се за глаку* Т. Вајлдера, *Велики нож* К. Одетса, *Пеџински људи* и *Подземни циркус* В. Саројана, *Десетџи човек* П. Чајевског, *Дванаестџи гневних људи* Р. Роуза, *Лов на вешџице*, *После љага*, *Случај у Вишију* и *Цена* А. Милера, *Силазак Орфеја*, *Нежна љиџица младосџи*, *Изненада*, *леџос*, *Период љрилагођавања* (две тређине у преводу Д. Андрића, једна тређина у преводу И. Ђосић) и *Трамвај звани жеља* (пола у преводу Д. Андрића, пола у преводу В. Нешић) Т. Вилијамса, *Дон Жуан у љаклу* и *Човек и најчовек* (пола у преводу Д. Андрића, пола у преводу В. Нешић) Б. Шоа, *Двоје на клацкалици* В. Гибсона, *Фармерке* Нобла и Херлихија, *Ко ће да сја-се орача?* Ф. Гилроја, *Пуџ кроз шуму* Милара и Балчина, *Двосџруко лице* Алана и Макдугала, *Драђи мој лажљивче*³¹ и *Љубави моја* Џ. Килтија, *Пог*

30 Трилогију Јупина О'Нила *Црнина љриличи Елекџри*, у преводу и са предговором Драгослава Андрића, објавила је Српска књижевна задруга 1984. године, као 511. књигу у свом редовном, 77. колу.

Овај комад код нас је премијерно приказан у Народном позоришту у Београду 26. маја 1972, у Андрићевом преводу и режији Миленка Маричића, у скраћеној верзији, а у следећој подели: *Крисџина Манон* – Мира Ступица, *Езра Манон* – Јован Милићевић, *Лавинија (Елекџра)* – Радмила Андрић, к. г., *Орин* – Петар Банићевић, *Адам Браниџ* – Душан Булајић, *Хејзел Најлс* – Огђанка Огђановић, *Пиџер Најлс* – Петар Ејдус.

31 Почетком лета 2004, на десетогодишњицу обуставе истоимене представе (не игра се од 1995), штампана је, у преводу Драгослава Андрића, књига која садржи интегрални текст легендарне дуодраме Џерома Килтија *Драђи мој лажљивче*, тј. сценску адаптацију засновану на духовитој и узбудљивој преписци критичара и писца Бернарда Шоа и енглеске глумице госпође Патрик Кембл (за коју је Шо писао своју најславнију комедију *Пиђмалион*, односно улогу мале цвеђарке Елизе, тј. Лизе Дулитл).

Ова „комедија писама“ играна је у преко сто земаља, а код нас, у „Атељеу 212“, љубав публике је ову култну представу, у извођењу Радмиле Андрић и Михаила Викторовића, одржала на репертоару чак пуне 34 године, уз њихова гостовања у 93 места широм бивше Југославије...

У књизи је дат комплетан историјат београдске представе, изводи из критика, сеђања протагониста и аналогije са иностраним извођењима, као и Килтијева сеђања – *Пролођ* и *Извод из хронике*, и преводиочеве разноврсне исцрпне *Асоцијације*. Уз неколико карикатура, ту је и 16 фотографија из поставки *Лажљивца* у свету...

„Преводилац комада и Килтијев познаник, Драгослав Андрић је, „оживљавајући своје професионалне и приватне емоције“ везане за представу, комплетирао књигу о „Лажљивцу“, уносећи с ауторовим допуштењем и реплике којих није било у енглеској верзији, а било их је у манускрипту. Осим тога, Килтијев текст он допуњује подацима о његовим најчувенијим извођењима, али и о уметничком заносу и

млечном шумом Д. Томаса, *Живош у мојим рукама* П. Јустинова, *Та ошкучу могу да те чујем кад вода шече!* Р. Андерсона, *Како се узме* А. Ејкбона, *Јеси л' шо ти*, *Нормане?* Кларка и Бобрика, *Вечити младићи* Н. Сајмона, *Дођодине у исто време* Б. Слејда, *Ко је ко?* Вотерхауса и Хола, *Роуз* Е. Дејвиса, *Кри-ла* А. Копита, *Игранка у доба Лунасе* Б. Фрила, *Смрт и девојка* А. Дорфмана, *Црни хумор* Џ. Ричардсона и *Ришину школовање* В. Расела.

Са немачког језика: *Посећа сшаре даме*, *Физичари* и *Франк Пеши* Ф. Диренмата, *Кућевласник и ђаликуће* М. Фриша, *Знаће ли Млечни ђуш?* К. Витлингера, *Хенрих Осми и његове жене* Х. Гресикера.

Са руског језика: *Како си, момче?* В. Панова, *Сшоменик самом себи* С. Михалкова, *Девојка с ђедавим лицем* А. Успенског, *Пеш вечери* и *Моја сшарија сесшра* А. Волођина, *Добро вече!* (тридесетак сатиричних једночинки из репертоара А. Рајкина и других), *Лакејске иђре* Е. Брагинског.

Компаративни преводи: *Повериоци* А. Стриндберга (са француског и немачког), *Оне и он* Л. Хелгесона (са енглеског и француског), *Госшођа Марђариш* Р. Атаиде (са француског и енглеског).

Важније једночинке: *Између зигова* и *Чудо Св. Аншона* М. Метерлинка, *Равнодушни лешошан* Ж. Коктоа, *Ова је кућа склона ђагу* Т. Вилијамса.

Преводио је и музичке комаде (уз усклађивање сонгова са музиком):

Са француског језика: *Орфеј у ђаклу* Ж. Офенбаха, *Прича о војнику* Ф. Рамија, *Слаш*ка *Ирма* А. Брефора.

Са енглеског језика: *Плачи, вољена земшо!* А. Патона и Р. Андерсона, *Пољуби ме, Кеши!* (по Шекспировој „Укроћеној горопади“) С. и Б. Спевак, *О шеби ђевам!* Кауфмана и Рајскинда, *Прича из зашадног квариша* Лорентса и

партнерству током тридесетчетворогодишњег живота чувене београдске представе. Тако је, на пример, у додатку књиге наведен податак како је Радмила Андрић носила црну дугачку хаљину која је била набављена од неке даме која је као сасвим млада девојка у њој била представљена британској краљици. А све је почело када су на једном од најугледнијих америчких универзитета, Масачусетском институту, Килти и његова супруга Кавада Хамфри, студентима читали писма Патрик Кембл и Бернарда Шоа, која после изванредно пријема Цером такорећи преконош претапа у *Драгођ лажљивца*. Тај манускрипт случајно затиче Лилиан Хелман, у то време веома популарна драмска списатељица, и скреће на њега пажњу Кетрин Корнел, најреномиранијој међу ондашњим позоришним уметницима у Америци. Тако драмски комад креће како у широке тамошње просторе, тако и у свет, добијајући махом култно обележје.

Килти и његова супруга су 1957. године у Чикагу извели светску премијеру чувене преписке. Током 1960. комад је постављен у Берлину, Њујорку и Паризу. У четири чувене поставке комада у Француској, играли су, поред осталих, Марија Казарес и Пјер Брасер, Едвиж Фејер, Жан Маре – сценски идоли. У Совјетском Савезу је на старту 60-тих са *Лажљивцем* постављен рекорд другачије врсте, када је Килтијев комад истовремено постављен у преко 40 позоришта. Књига Драгослава Андрића уједно представља омаж старој гарди београдског и европског глумишта“ (*Istina je jedna, a lažljivci razni / S. K., u: Danas vikend. – (22-23.01.2005)*).

Сондхејма, *Занесењаци* (по Ростановим „Романтичним душама“) Т. Џонса, *Мој гечко* С. Вилсон, *Момци и луйкице* Д. Рањана, *Град анђела* Л. Гелбарта.

Радио драме: *Бебиџ* С. Луиса, *Мрачна кула* и *Маршовски зец гаје ошћавку* Л. Макниса, *Сирочаг* Џ. Виктори, *Кайџан балона* Х. Дитлев.

Филмови и остали књижевни преводи

Драгослав Андрић је преводио и филмове: *Робин Худ* В. Дизнија (са сонговима), *Чаробњак* (музички колор-римејк „Чаробњака из Оза“), *Приче о животињама* (52 дуже ТВ бајке у стиховима, емитоване на ТВ Београд 2003), а од књига за децу *Мајџи шоу* („Југославија“, 1979).

Превео је и већи број песама (Е. Паунда, Џ. Мејсфилда, Д. Х. Лоренса, Е. Ситвел, В. де ла Мера, Х. Монроа, С. Сасуна, Е. Мјуира, В. Оуена, Р. Грејвса, С. де Луиса, Л. Макниса, Ч. Мепа) за *Анџолоџију енглеске савремене поезије* С. Бркића и М. Павловића, као и песама Е. А. Поа, П. Елијара, Ј. Бродског и других, расутих по књижевним листовима и часописима.

Остали радови

Међу осталим Андрићевим радовима су и *600 изабраних сјоменарских зайиса* са предговором Душка Радовића (Горњи Милановац, Културни центар, 1983); обимно стваралаштво анонимних писаца хумористичних графита, сакупљено у антологији *Graffiti International : анџолоџија графитија* (прва два издања „Народна књига“, 1985, 1987, треће, допуњено и четврто „Плато“, 1994, 1995, даља ауторска, стално допуњавана); *Ејрувешо, срећан ти 8. марш! : југословенски графити* (приређивач Дарко Коцјан; сарадници Петар Лазић, Драгослав Андрић, Александар Баљак), („Досије“, 1990, допуњено издање „Клуб 23“, 1991); *Лексикон вицева : 3000 вицева са свих страна света* (прво издање „Народна књига“, 1984, а друго, знатно допуњено, са поднасловом *5000 вицева са свих страна света* (Приштина, „Григорије Божовић“, 1994), у Андрићевом избору и преводу са француског, енглеског, руског, италијанског и немачког језика, са илустрацијама Тоша Борковића, Ненада Вукмировића, Радослава Зечевића, Миленка Михајловића, Жељка Пахека, Риста Топалоског, Растка Ђирића и Владете Андрића).

Пасионирани шахиста, аутор је и неколико књига о овој древној игри – *Почетница : игре милиона* (Загреб, „Шаховска наклада“, 1976, друго ревидирано издање, 1981), *Шаховски забавник* (Београд, „Шаховски информатор“, 1985), *Мајни удар*, („Шаховска наклада“, 1981, 1989), уџбеник *Забавна шаховска школа* („Шаховска наклада“, 1990), а у време када је некадашња Југославија била шаховска велесиља, његов популарни двотомни при-

ручник за почетнике *Шах : игра милиона : нижи и виши курс* (са пртежима Милорада Добрића и Владете Андрића), шаховски буквар и култно штиво за више генерација будућих (веле)мајстора и ентузијаста-аматера, објавиле су четири издавачке куће у Београду и Загребу у чак 13, допуњаваних и знатно прошириваних издања (1973, 1976, 1980, 1985, 1988, 1990, 1991, 1997...).³²

Својевремено је (1987) читаоце листа „Политика“ упућивао у тајне ове древне вештине кроз рубрику *Школа за мале и велике ђацере*.

Андрићева књига *Двесџа година бицикла* објављена је у Холандији, на холандском језику, под насловом *Fietsen – van loopfiets tot mountainbike* (Haarlem, Schuyt & Co, 1990), затим у Француској, као *Les bicyclettes – 200 ans d’histoire de la „Petite Reine“* (Ars Mundi, 1990) и у Италији, као *Storia della bicicletta dalle origini alla mountain bike* (Touring Club Italiano, 1991).

Оглазак велемајстора

Само месец дана после Андрићевог гостовања у Чачку, сви медији пренели су неочекивану вест која је растужила свакога ко има слуха за лепу, духовиту и промишљену реч: „Преводилац и књижевник, драматург и лексикограф, антологичар и публициста, шаховски мајстор и „велемајстор духа“ Драгослав Андрић, преминуо је у петак, 27. маја, од излива крви у мозак, у 82. години живота...“³³

³² Дневни лист *Политика* назвао је ову књигу „култним“, па чак, у наслову једног чланка, и „вечним“ букваром, а у наслову другог – „ремек-делом за почетнике“.

Андрићеве чланци и коментари о шаху повремено су објављивани и у страним часописима: *British Chess Magazine* и *Chess* (Енглеска), *Chess Life* (претходно у *Chess Review* и *Chess Life & Review*) (САД), *L’Italia Scacchistica* и *Scacco!* (Италија), *Canadian Chess Chat* и *En Passant* (Канада), *Europe-Echecs* (Француска), *Tidskrift for Schack* (Шведска), *Deutsche Schachzeitung* и *Schach-Report* (Немачка), *Schweizerische Schachzeitung* (Швајцарска), *El Ahedrez Espagnol* и *Gambito* (Шпанија) и *Chess Mate* (Индија).

Једна Андрићева партија, коју је играо на Београдском шампионату још као студент (управо после освајања титуле шаховског мајстора), уврштена је у антологију Ирвинга Черњева *The Most Instructive Games of Chess Ever Played* (Simon and Schuster, 1965), у поглавље *A Bolt from the Blue*.

³³ „... Недавно преминули Драгослав Андрић је, преводећи једну Сјрингсџинову песму за своју збирку рок поезије Стерео стихови, доживео нешто слично. Једне ноћи направио је паузу у преводењу, сео у ауто да искулира, прошао кроз црвено и пробудио се у болници. Кад су му донели свеску са преводима како би могао да настави са радом док лежи, следио се кад је угледао шта је било последње што је записео:

„Па ћеш кроз семафор проћи
а онда да си ми здраво
настави само право
до краја ноћи...“

Сахрањен је 1. јуна на београдском Новом гробљу. Уз мноштво јавних личности, сахрани су присуствовали и доајени нашег шаха: Светозар Глигорић, Бора Ивков и Александар Матановић. Од неуморног прегача опростио се театролог Јован Ћирилов, истакавши да је Драгослав Андрић био „типичан и крајње нетипичан за нашу средину“:

„Вреднији, плоднији, тачнији него што смо ми, оставио је за собом томе књига, препева, превода, речника и сопствену поезију. Преводио је велике песнике на њиховом нивоу, а од оних других правио је песнике веће него што су били на свом језику“ – рекао је Ћирилов. Подсетивши на све оно што је Андрић преточио у реч – антологије песама, збирке досетки, бисера аргоа, Ћирилов је нагласио да је све било у знаку његове унутрашње радости. Радовао се свакој туђој и својој речи, и та радост је избијала из сваког његовог исписаног реда: „Том животном радошћу и духом био је типични изданак духовитог Београда, тог медитеранског града иако је усред континента, удаљеног од свих мора. Био је чак духовитији од просечног довитљивог Београђанина. Хумор му је био суптилнији, племенитији, мисаонији“, додао је Ћирилов, опраштајући се од свог великог пријатеља поздравом на француском, енглеском, руском и немачком, језицима које је Андрић познавао у душу.

Евоцирајући успомене на необузданог ковача нових речи, неуморног трагача за новим графитима и вицевама и вечитог младића у срцу и души, Љубивоје Ршумовић је свом истомишљенику и пријатељу посветио песму³⁴ „О Драгославу – слово над гробом“: „Смрт је овога пута изгубила катастрофалним резултатом. Њој све неправде којима се Заборав забавља, а нама једина правда која гласи: да постоји Нобелова награда за превођење и препевање Драгослав би био тај Андрић који би је добио...“ Закључивши да је, ипак, „смрт изгубила ову утакмицу“, Ршумовић је нагласио: „27. маја 2005. Драгослав нас је изненада напустио. А опет – и није. Оставио нам је читаво море реченичних креација, потеза, превода и препева којима нас је радовао и инспирисао из године у годину, већ деценијама. И даље не престаје да нас изненађује – неке од умотворина маестра Андрића тек ће угледати светлост дана. Будите приправни!“

На скупу одржаном у знак сећања на Драгослава Андрића 21. јуна 2005, у Свечаној сали Удружења књижевника Србије у Француској 7, о ње-

Закључио је: „Неко ће рећи – школски пример прекогниције, добро познаше у парапсихологији. Али не, то је само поезија. А она је одувек била прекогниција. Зар не?“ (Сергеј Трифуновић, „А онда божије сирене заустављају промет...“, преузето са сајта: [azra home page::tekstovi/putopis](http://azra.home.page::tekstovi/putopis))

³⁴ Јуче на београдском Новом гробљу : **Сахрањен Драгослав Андрић** / И. М., у: *Полишика* (Београд). – Год. 102, бр. 32891 (2.06.2005), стр. 16.

говом животу и богатој културној заоставштини говорили су Никола Бертолино, Раша Попов, Иванка Павловић, Срба Игњатовић, Вида Јанковић, Дана Милошевић, Душан Јакшић, Мирослава Спасић и други.

Богаћа остављенина

Према последњем Андрићевом позоришном рукопису *Инглиш буквар*, Позориште „Бошко Буха“ из Београда припремило је представу у режији Ненада Гвозденовића, премијерно изведену 3. октобра 2005: „Реч је о својеврсној школи језика, „упакованој“ у пуно плеса, игре и циркуске вештине, уз сјајне сонгове младе Катарине Миленковић – објашњава редитељ. – Направили смо „микс“ енглеског и српског, а све је у стиху. Цела прича, наиме, сан је ноћног чувара запосленог у „Бухи“, док су главни јунаци ликови из познатих бајки. Аутор је био човек изузетне енергије, прави „радоман“! Иако је као драматург и преводилац читавог живота био ангажован у позоришту, ово је његов први и последњи драмски текст за децу“.³⁵

А у једном интервјуу,³⁶ супруга Радмила каже: „У последњој години живота Драгослав је објавио десет књига. Као да му се журило да оне што пре изађу. Иза њега је остало доста радова које тек треба да објавим. Припремам за штампу *Анџологију америчког хумора од Марка Твена до данас* у четири велике књиге, затим неке књиге о шаху, његову *Свашићару*, један његов позоришни комад за децу...“³⁷

*

Овај рад је обухватио само део богате и разноврсне био-библиографије Драгослава Андрића, али ће несумњиво бити значајна полазна основа за даља истраживања и вредновања његовог стваралачког опуса.

³⁵ „Буквар“ са акробацијама : последњи позоришни рукопис Драгослава Андрића ускоро на сцени / В. В. С., у: *Вечерње новостии* (Београд). – Год. 52 (1.08.2005), стр. 31.

³⁶ Чекај, да само запишем / [разговор водила] Драгана Матовић, у: *Вечерње новостии* (Београд). – (18.02.2006).

³⁷ Шесто издање *Свашићаре* : уибеника нонсенса и *Шах* : игра милиона, нижи и виши курс, супруга Радмила објавила је, као сопствено издање, 2006. године.

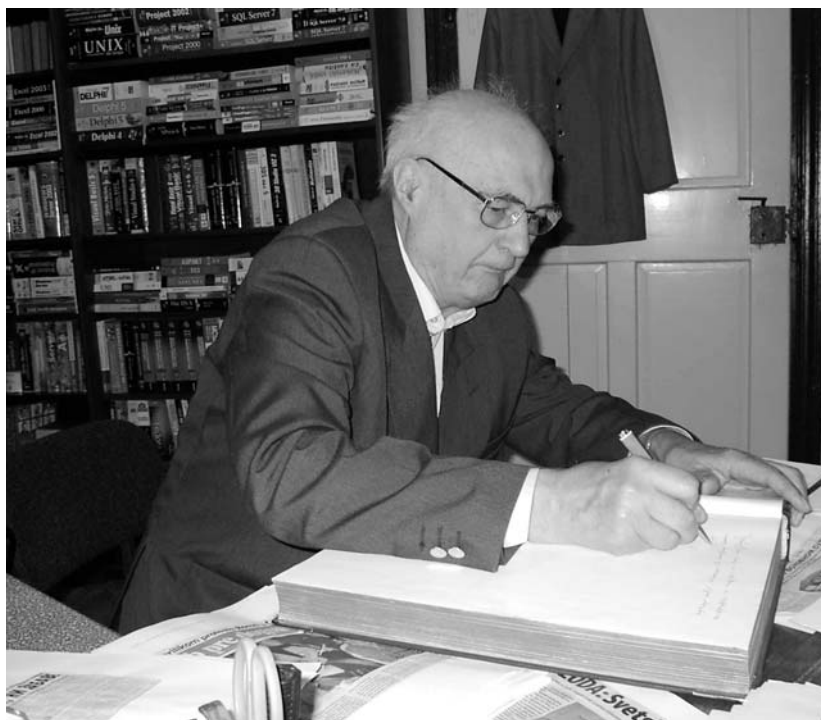
DRAGOSLAV ANDRICH
(1923-2005)

Summary

Doyen of Serbian skill of translating, writer, master of language bravuras, restless promoter of humor and chess grand master Dragoslav Andrich (1923-2005) during his not everyday six decades devotion to translating and popularization of alternative ways of expression has left to the Serbian culture as a legacy about 140 books of poetry, prose, texts of philosophy and plays as well as music pieces, radio dramas and films, translated from five languages – English, French, Russian, German and Flemish which is a rare thing even in the worldwide scope. He is the author of many prose, poetic and humoristic works. He also wrote for children and initiated chess fans in the secrets of this ancient skill by numerous chess books. By birth he belongs to Chachac local history heritage so the Public Library "Vladislav Petkovich Dis" in this way pays its respect to him.

Key words: Dragoslav Andrich, Serbian literature, Serbian skill of translating, anthologies of foreign poetry, humoristic literature, jargon, chess

Marijana Matovich, M. A.

Драгослав Андрић се уписује у Књижу ушисака у Завичајном одељењу